

Роберт Валзер

МИСЛИ О СЕЗАНУ

Уколико се жели, може да се установи мањак тјелесности; али ријеч је о заокружености, вјероватно дугогодишњој позабављености предметом. Онај, о ком сада говорим, дуго је, на примјер, посматрао ове колико свакидашње толико необичне плодове; удубљивао се у њихов приказ, коју којом су били чврсто затегнути, у чудну спојност њихових бића, њихов раздрагани, блистави, доброћудни изглед. „Зар није готово трагично“, мора да је говорио себи, „што могу да не буду свјесни своје корисности и љепоте?“ Он би волио да им саопшти, улије, да им пренесе своју способност мишљења, јер их је жалио због њихове неспособности да створе представе о себи. Хоћу рећи да сам убијеђен да их је жалио, а онда поново саосјећао са самим собом, и да задуго није знао прави разлог томе. И овај столњак има своју особену душу, желио је да уображава, и свака таква жеља би се за трен ока испунила. Блијед, бијел, загоретно чист лежао је ту: он му прилази, гужва га. Како само тканина допушта да буде дотакнута, тачно као по жељи оног који посеже за њом! Може се десити да јој се он обраћа ријечју: „Оживи!“ При свему томе не смије се заборавити да је имао времена потребног за чудновате огледе, вјежбе, враголаста испитивања, провјере. Имао је срећу што је имао жену којој је могао да препусти, с највећим спокојством, свакодневне бриге, одржавање куће итд. Према њој се изгледа опходио као према великом, лијепом цвијету који никад није отворио своје латице, чашицу, да би испољио незадовољство. Ах, овај цвијет, чувао је за себе, све што му на њему није пријало; била је она, кажем себи, једно право чудо прибраности; подносећи настраности и непоколебљивости свог мужа, личила је на анђела. Посљедње су за њу биле зачарани двораци, који му је препустила, одобрила, у који ни с најмањим наговјештајем није залазила, који је ниподаштавала, али уз то и поштовала. У том погледу је жељела рећи: то су ствари које ме се не тичу. Несумњиво је због тога, јер се никад није обазирала на „дјетињарије“ свог животног сапутника, како би јој се понекад чинили његови напори, посједовала хуманост, такорећи такт. Сатима и данима он је стремио томе да саморазумљиво учини неразумљивим, да за оно лако појмљиво пронађе основ необјашњивости. С временом је добио вребајуће очи од толико прецизног тумарања око обриси, који су за њега постали границе нечег мистериозног. Током цијелог свог мирног живота водио је нечујну и, човјек би био у искушењу рећи, племениту борбу да направи планиновитост – тако би можда могао да гласи перифрастички израз – оквира. Смисао је у томе што, на примјер, један предио захваљујући планини постаје већи и богатији. Његова жена је очигледно често покушавала да га покрене, извуче из чемера ове готово извјесно бесмислене борбе, да некуд отпутоују, да не истрајава на једном истом, да не огрезне у ту једноличност. Он би одговорио: „Веома радо! Смијем ли те замолити да ми одмах спакујеш неопходно?“ Она би то урадила, али он не би отпутовао,

СВЕТЛА КОМОРА

остајао би, то јест, путовао, изнова кружио око рубова тијела која је прецртавао, ликовно поново успостављао, а она би оно што је с највећом пажњом спаковала, с истом уздржаношћу и благо замишљено поново вадила из кофера или кошаре, и све што је овај сањар увијек изнова подмлађивао остајало би по старом. Не смијемо сметнути с ума ту необичну ствар да је своју жену посматрао као да је била воће на столњаку. За њега су обриси, контуре његове жене биле оно најједноставније, дакле ипак оно компликовано, баш као што је то било код цвијећа, чаша, тањира, ножева, виљушки, столњака, воћа и шољица и ибрика за кафу. Комад маслаца био је за њега једнако значајан као блага истуреност коју је опазио на одежди своје жене. Овдје сам свјестан свог непотпуног изражавања, али желио бих да мислим да ипак могу да будем схваћен, штавише боље и дубље, због овакве неспремности, гдје трепере свјетлосни ефекти, иако у начелу, разумије се, оспоравам сваку колебљивост. Он је и даље био она врста атељејске природе која се са стајалишта породице или отаџбине могла побијати. Готово да се може повјеровати да је био „Азијат“. Зар није Азија завичај умјетности, духовности, највећег замисливог луксуза? Сматрати га за човјека који није био јешан вјероватно би била грешка. Воће је јео исто тако радо као што га је проучавао; шунку је сматрао укусном као што је форму и боју сматрао „чаробнима“, а појаву „феноменалном“. Када је пио вино, дивео се чињеници угоде у устима, чија се карактеристичност доиста не смије преувеличавати. Он је и вино, уосталом, преносио у подручје ликовног. Призивао је цвијеће на папиру, тако да су свим својим биљним повијањима на њему трептали, ликовали, смијали се; чинило му се да је изражавао тијело цвијећа, дух тајновитог у неразумљивости посебно стеченог. Све што је дохватио спојило се, и ако вјерујемо да смијемо да говоримо о његовој музикалности, онда она извире из пуноће његовог запажања, и тога што је од сваког предмета тражио сагласност да му објелодани суштину, а понајвише из тога што је и велико и мало смјестио у исти „храм“. Оно што је проматрао постало би значајно, а оно што је уобличио гледало га је као да је било срећно, а тако и нас данас гледа. С правом се може утврдити да је он најопсежније искористио, граничећи се с неуморношћу, гипкост и послушност својих руку.

1926.

(Са немачкој превео **Милован Новаковић**)